

Dagens frågor

Den bistra verkligheten

En parlamentarisk regering måste alltid leva i den bästa av världar. Det är dess enkla skyldighet mot sina egna väljare. Vad skulle dessa säga om deras regering talade om för dem att det står illa till i landet? Tänk om de kom på tanken att regeringen inte kunnat rätt förvalta det förtroende, som väljarna givit dem.

Att bagatellisera svårigheterna eller helt enkelt förtiga dem, det går till en tid. Ett annat sätt att anpassa sig till en besvärande utveckling är att i efterhand göra små, små medgivanden. Det är sant, säger man, att konjunktursvackan varat längre än vi väntat, det är också sant att arbetslösheten blivit större än vi räknat med. Gör man denna anpassning i varsam takt, kan man alltid hoppas att folk inte skall märka den skriande motsägelsen mellan valtidernas visionära reformlöften och vardagens bistra verklighet.

Men det uppstår ögonblick då verkligheten blir ofrånkomlig, då sannings stund är inne. I en demokratisk rättsstat som Sverige är det den tidpunkt, då statsverkspropositionen läggs fram. I kommunistiska länder kan man förfalska även statens bokslut. I en demokrati går det inte. Regeringen måste med eller mot sin vilja tala om hur det står till.

Statsverkspropositionen visar också mycket riktigt att det står illa till. Inga reformer alls, hårdhänta prutningar och den för socialdemokraterna typiska reflexrörelsen att söka en finansiell lättnad genom nedrustning – det var den läsning hr Sträng erbjöd.

Därmed skulle egentligen allt vara sagt om ett aktstycke, som utgör ett monument över vart den socialdemokratiska skatteutsugningen och lättsinniga utgiftspolitiken fört det land, som en gång betraktades som ett föredöme av många andra länder. Det var emellertid innan tillväxten av den offentliga sektorn pressat tillbaka möjligheterna till direkt produktiva investeringar. Nu måste regeringen – för den delen varje regering i

Sverige – för lång tid framåt koncentrera sina ansträngningar på uppgiften att begränsa expansionen inom den offentliga sektorn. Förrän man lyckats därmed finns inga möjligheter till nämnvärda sociala eller kulturella framsteg. Tvärtom blir det risk för reell standardsänkning genom i praktiken försämrad åldringsvård, sjukvård och undervisning. Formellt kommer reformerna att bestå, men deras verkliga innehåll urholkas. Det instrument, som ombesörjer detta är inflationen.

Det finns emellertid en punkt i statsverkspropositionen, som förtjänar en principiell reflexion. Hr Sträng har i sträva ordalag vänt sig mot den för skattebetalarna förödande kommunala utgiftsexpansionen. Han har så rätt. Men då frågas: vilka är ansvariga? Borgerliga kommunalpolitiker har visserligen ett delansvar för den olyckliga utvecklingen. Men avgörande är ju att socialdemokraterna dels i egenskap av regeringsmakt lassat på kommunerna bördor, som tidigare legat på staten, och dels i egenskap av lokala makthavare drivit fram ett hejdlöst slöseri med landstingens och kommunernas skattemedel. På den senare punkten har socialdemokraterna fungerat mer som socialister än som demokrater. Med deras ideologi hade de varit skyldiga att uppfostra de egna till ansvars känsla i förvaltandet av den kommunala makten. Så har inte skett. Resultatet har blivit en huggsexxa, till glädje någon tid för ett i kommunerna maktägande skikt av socialdemokratiska yrkespolitiker, men till svårbotlig skada för de vanliga människorna, de skattebetalare som skall bekosta kalaset.

Riksdagsvalet i Finland

Det förra finländska riksdagsvalet, på våren 1970, skapade icke förutsättningar för en handlingskraftig regering, och det framstod redan då som sannolikt att en riksdagsupplösning skulle komma till stånd före den ordinarie valperiodens utgång. Den regering som framgick ur 1970 års val omfattade förutom socialdemo-

krater och centerpartister – den traditionella kärnan i så många efterkrigsregeringar i Finland – också folkdemokrater (kommunister) och de bägge mindre folkpartierna, det liberala folkpartiet och det svenska folkpartiet. Utanför stod de bägge segrarpartierna i 1970 års val, det finska samlingspartiet (högern) med 37 av riksdagens 200 platser och därmed riksdagens näst största parti samt Vennamos landsbygdsparti, vilket genom en exceptionell valframgång lyckats utöka sitt mandattal från 1 till 18.

Såsom förutsett sönderfrättes regeringen ganska snabbt inifrån. Först hoppade folkdemokraterna av, och samarbetet inom den kvarvarande reducerade majoriteten (sammanslagt 108 mandat) sattes på allt hårdare prov. Under senhösten 1971 gick så situationen definitivt i baklås, sedan man inom regeringen misslyckats med att komma fram till en överenskommelse i jordbrukets prisfrågor. Nyval utlystes.

Det kan konstateras att valet de första dagarna i januari endast obetydligt bidragit till att klarlägga den allmänna situationen. Valutgången kan främst karakteriseras med uttrycket »lätt vänstervind». Socialdemokraterna framstår som valets segrare efter att ha ökat sin andel av valmanskåren med dryga 2 procent, till 25,8 procent. Detta innebar 3 mandatvinster och en ny riksdagsgrupp om 55 ledamöter. Folkdemokraterna kunde trots betydande inre motsättningar notera en mindre frammarsch, med en knapp 1/2 procent till 17 procent, och en mandatvinst till 37. Socialdemokratiska förbundet (»simoniterna»), den närmast vänstersocialistiska utbrytargruppen från socialdemokratin, misslyckades liksom 1970 med att erövra mandat och erhöll nu endast 1 procent av rösterna. Den samlade vänstern erhöll alltså omkring 44 procent av rösterna och 92 mandat (+ 4).

Centerpartiet gjorde inte något särskilt bra val, förlorade drygt 1/2 procent och är med sina 16,5 procent och 35 mandat (– 1) långt

från sin position under perioden 1962–66, då partiet var riksdagens största med drygt 50 mandat. Landsbygdspartiet under ledning av det finurliga tullrådet Vennamo – en något förgrovd version av Gunnar Hedlund – lyckades till nöds stabilisera sin stora valframgång från 1970. Andelen sjönk visserligen med drygt 1 procent, till 9,2 procent, men ett antal valkarteller med det lilla kristliga förbundet (2,5 procent och 4 mandat, + 3) bidrog såväl till detta partis framgång som till att i Vennamos riksdagsgrupp nu oförändrat ingår 18 ledamöter.

Liberala folkpartiet hävdade sig dåligt efter en påtagligt glanslös valrörelse. Partiets andel sjönk efter en förlust med en knapp procent till 5,2 procent, vilket gav 7 mandat (– 1). Svenska folkpartiet gjorde ett hyggligt val, förlorade några tiondels procent men fick inregistrera 2 mandatförluster »på marginalen». Partiets andel är nu 5,3 procent och 10 mandat (– 2). Den svenskspråkiga minoriteten i Finland uppgår till knappa 6 procent av befolkningen. (Inom parentes kan nämnas att främst socialdemokraterna, men också folkdemokraterna, på sina listor invalt ett antal svenskspråkiga riksdagsmän). Uppenbarligen får svenska folkpartiet, som i sin politiska attityd måste sägas vara ett borgerligt parti, icke så få röster från »socialdemokratiskt disponerade» väljare, som låter känslan av språklig samhörighet väga tyngst.

Samlingspartiet (den finska högern) har betraktats som valets förlorare efter tre mandatförluster och sålunda numera 34 mandat. Procentuellt var dock nedgången blygsam, och partiet är med sina 17,6 procent Finlands näst största parti, större än både folkdemokraterna och centerpartiet – men har som synes färre mandat.

De icke-socialistiska partierna, en något heterogen samling, erhöll tillsammans omkring 56 procent av rösterna och 108 mandat.

Ett riksdagsval i Finland är emellertid ej blott ett partival utan också ett spännande

personval. Särskilt framgångsrika röstsamlare kan erövra över 20 000 röster – i detta val »vann» samlingspartiets Ilaskivi med 23 500 röster före den socialdemokratiska partisekretären och valsegerorganisatören Sorsa med 22 400 röster. Personvalet har givetvis också direkt politisk innebörd. Så t ex förefaller det som om den »stalinistiska» falangen förlorat terräng hos folkdemokraterna, medan förhållandevis radikala kandidater ofta lyckats mycket väl hos socialdemokraterna. Det är värt att notera, att två riksdagsmän inom svenska folkpartiet, de klara högermännen Ehrnrooth och Procopé, vilka ställt sig starkt kritiska till partiets nuvarande politik, återvaldes.

Under de specifika politiska förhållanden som råder i Finland spelar uppdelningen vänster/höger en underordnad roll. Bilden har för övrigt inte blivit klarare av att tullrådet Vennamo på valnatten lanserade en icke helt ointressant positionsbestämning för landsbygdspartiets del – »den nya centern».

Valet gällde främst ekonomiska frågor – prisstabilisering, skatter och sysselsättningsproblem. Väljarna gavs knappast någon klar anvisning om var lösningen står att finna. Då detta skrivs, en knapp månad efter valet, pågår intensiva regeringssonderingar under presidentens aktiva medverkan. De finns, som hoppas att den sittande expeditionsministären under ledning av stadsdirektören i Helsingfors, Aura, skall få tillfälle och ha kraft att ta ansvaret för en rad impopulära men nödvändiga beslut på det ekonomiska området. Det skulle underlätta starten för en ny parlamentarisk regering.

Norge och EEC

I ett anförande i Karlstad för någon tid sedan yttrade statsminister Palme inte att Norge kapitulerat inför EEC. Många hade visserligen uppfattat att han sagt just så. Men han har själv förnekat detta, och man är skyldig att tro honom.

Vad som hänt är följande. Efter en hek-

tisk slutspurt blev EEC och Norge under natten den 15 januari eniga i fiskefrågan. Denna var den enda som återstod, ty den norska socialdemokratiska regeringen hade bundit sig med ett löfte till fiskarna om en fiskegräns med 12 mils utsträckning, något som EEC av principiella skäl ej ville gå med på. Lösningen blev att EEC gav en politisk garanti för vad som skall hända efter en tio-årig övergångsperiod. I ett protokoll togs in ett medgivande att Norge har speciella problem när det gäller fisket, som kustbefolkningen är beroende av, och i samma protokoll fick norrmännen anteckna att de betraktar detta uttalande som bindande för framtiden.

Därmed är det norska fisket säkrat även efter 1982. I själva verket är detta tillmötesgående från EEC en framgång för statsminister Bratteli. Han har personligen vid sina besök i flera europeiska huvudstäder övertygat EEC-länderna om sin politiska vilja att föra Norge in i EEC. Svårigheten att vinna i en folkomröstning gjorde att han behövde ett kraftigt och klart positivt uttalande från EEC:s sida, och det fick han.

Trots detta tog Norges Fiskarlag avstånd från överenskommelsen, och den mera vänstervridna oppositionen meddelar naturligtvis att regeringen sålt sig till Bryssel. Bakom regeringen står däremot både norska LO och Industriförbundet. Ordförandena i Venstre och i Kristelig Folkeparti har också uttalat sig positivt om resultatet. Därmed är det klart för en folkomröstning, vilken i Norge blir rådgivande, medan den i Danmark blir avgörande. En folkomröstning tar fyra månader att förbereda, och att hålla den i juni är av någon anledning för sent i Norge: den blir av i september, och till dess kommer Norge att få leva i EEC-frågans tecken.

I Stortinget krävs tre fjärdedels majoritet för att ratificera avtalet med EEC. För närvarande har 37 medlemmar av 150 förklarat sig gå emot avtalet, och de söker alltså febrilt

efter den trettioåttonde. Troligare är emellertid, att om folkomröstningen visar ett någorlunda starkt stöd för regeringens hållning, kommer en och annan av de 37 att falla ifrån.

Ur svensk synpunkt är det intressant att konstatera, att avgörande för folkomröstningens utfall med all sannolikhet kommer att bli den kampanj för stöd åt regeringen som inte bara arbetarpartiet utan även landsorganisationen kommer att föra. I Norge förstår alltså LO vad medlemskap av EEC betyder. Man kan kanske förmoda, att LO i Sverige gör detsamma. Men här vågar man inte erkänna det.

Fallet Bukovskij

Det kan tyckas vara likgiltigt för svenska medborgare, om en författare i Sovjetunionen vid namn Vladimir Bukovskij döms till sju års arbetsläger och fem års förvisning till Sibirien. Men så är inte fallet.

Bukovskijs »brott» bestod i att han kritiserade regimen i Sovjetunionen och särskilt dess omänskliga behandling av olik-tänkande. Han hade vidare umgåtts med utlänningar, och han hade genom dem försökt smugla ut sin kritik för att publiceras utomlands – i sitt eget land har han på länge inte fått något tryckt. En gång tidigare greps han för att han lämnat bidrag till en illegal studenttidskrift. Då sattes han in på mentalsjukhus; det är ett av de medel som används för att i Sovjetunionen tysta motstånd bland de intellektuella.

Dessa sätt att tvinga opposition till tystnad och dessa orimliga straff förefaller oss barbariska. Vi konstaterar att de har intet med västerländska humanitära principer att göra. De är djupt odemokratiska. Om de återfanns i något efterblivet land långt borta från Europa skulle vi inte bli så överraskade. Nu förekommer de i stället i ett grannland till oss, i det stora landet på andra sidan Östersjön.

Hur starkt är egentligen ett land, där all opposition eller rent av all kritik måste kvävas med våld? Stalintiden är passerad, säger man. De äldre ledarna i Sovjetunionen har upplevt hans diktatur och levt under hans skräckvälde. Det senare har modifierats: folk avrättas inte längre då de vågar opponera. Men de förhindras med hårda medel att framlägga sin kritik, medel som direkt hör hemma i den människoföraktande kommunistiska ideologin. Om en författare irriterar, spärras han in. Om folket i Tjeckoslovakien försöker frigöra sig från sitt kommunistparti, kör man ner det med stridsvagnar. Båda reaktionerna utlöses från samma ideologiska centrum.

En demokrati som den svenska, som lever granne med en diktatur där sådant som fallet Bukovskij kan förekomma, har all anledning att noggrant följa sådana företeelser och att konstatera avståndet emellan oss.

Revolutionsortodoxi

Den konservativa debattboken »Kämpande konservatism» har naturligtvis blivit mottagen med skrin av ovilja från den socialdemokratiska sidan. De socialdemokratiska tidningarna har alltefter lokal förmåga tillverkat egna rytanden, som efterhand kompletterats med cirkulärartiklar. Till sist har också tidskriften Tiden tagit till orda. I dess nr 10/1971 har förlagsredaktören på Tidens förlag Gunnar Gunnarson skrivit en recension, vars titel säger allt om författarens förmåga att läsa innantill och vilja att förstå vad en meningsmotståndare menar; han utmålar konservatismen som »oförnuftets ideologi» och naglar med sammanbitet raseri bokens författare vid skampålen. Avslutningsvis antyder han till och med att vår tids konservatism i sig bär fröet till en återuppståndna fascism: »Varje klassdelat samhälle går havande med den, och varje samhälle, där

mäktiga monopol och hänsynslösa ekonomiska intressen driver sitt spel, riskerar att falla offer för fascismen. Den nya, 'kämpande konservatismen' imponerar sannerligen inte som ideologi. Men i ljuset av vad som ovan sagts gäller det att se upp med den.»

I och för sig är det naturligtvis glädjande att en konservativ debattbok väckt sådan uppståndelse på motståndarhåll. Det var länge sedan vänstern gjorde sig besvär med att ens omnämna vad deras moståndare tänker och tycker, än mindre att diskutera med dem.

Därför är det synd att hr Gunnarson tagit så lätt på sin uppgift att han låtit sin temperamentsfulla revolutionsortodoxi trumfa över sin historiska skolning. Han har dock skrivit en intresseväckande bok om 1871 års Pariskommun, som även om förf är uppenbart partisk för kommunarderna, är så präglad av hans historiska inlevelse, att den är fängslande att läsa.

Om hr Gunnarson bara använt en bråkdel av denna förträffliga förmåga, när han skrev sin kampartikel mot konservatismen, skulle han knappast givit sig på att med falska citeringsmetoder och med förvrängda referat framställa författarna i debattboken som reaktionära stollar, helt renons på historiska kunskaper. Resultatet har bara blivit att han avslöjat sina egna extremt vänster-socialistiska värderingar och en historiesyn, som gör ett skrämmande intryck i sin ensidighet.

Sålunda ondgör han sig mycket över att en författare talat om »franska revolutionens ohyggliga excesser». Hr Gunnarson tycker inte alls det var så farligt med den saken; modern forskning »har påvisat att mindre än 17 000 personer avrättades av revolutionsregeringen, och att med dem som dog i fängelserna eller på annat sätt» (mellan?) »35 000 eller 40 000 människor förlorade livet som direkt följd av kampen mot kontrarevolutionen».

Nåja, i vår egen barbariska tidsålder, här-

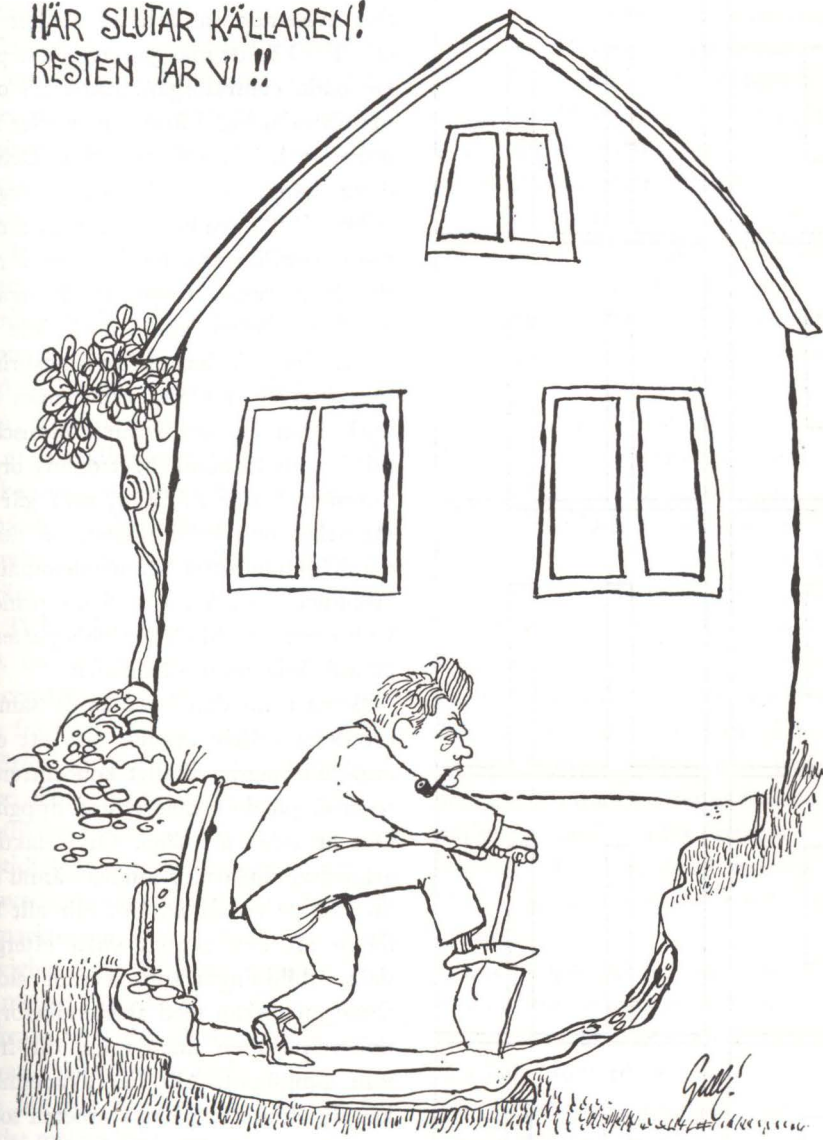
dad av världskrig, Auschwitz och Katyn, verkar ju siffrorna vara låga. Men visst framstår de första revolutionsårens slumpvisa mördande, för att inte tala om revolutionsdomstolarnas masslakt av offer för revolutionsmännens fanatism, som ohyggliga excesser. Offrens flertal var inte »kontrarevolutionärer»; de flesta avrättade var inte ens aristokrater eller präster utan hantverkare och annat småfolk. För det mera humana 1700-talet med dess jämförelsevis oblodiga krigföring och ovana vid legala massexekutioner av politiska skäl var detta skådespel ohyggligt.

Hr Gunnarsons historiska bedömanden framstår i sin rätta dager i följande uttalanden. Man måste, menar han, »vid bedömningen av revolutioner alltid hålla i minnet de repressiva aspekterna hos det samhällssystem på vilket grymheterna var ett svar». I detta perspektiv framstår »de revolutionära excesserna helt enkelt som en reaktionär legendbildning». Han fortsätter i formuleringar, som talar för sig själva: »Pariskommunen krävde så gott som inga offer, de ryska revolutionerna i februari och oktober 1917 var så gott som helt oblodiga och den ungerska 'kommunen' 1919 präglades av arbetarnas disciplin och goda hållning. Vad revolutionerna kostat mänskligheten i offer är en ren obetydlighet i jämförelse med den vita terrorns härjningar och imperialismens enorma folkslaktningar.»

Verkligen. Hr Gunnarsons egen bok om Pariskommunen ger intrycket att kommunarderna i alla fall sköt en hel del gisslan och måste göras ansvariga för åtskilligt förvirrat mördande. Ryska revolutionen slutade väl inte i oktober 1917. Var inte t ex utrotningen av kulakerna ett led i den revolutionära processen?

Med hr Gunnarsons historiska bedömanden kan man ursäkta vilka våldsdåd som helst – bara det är vänsterextremister som utför dem!

HÄR SLUTAR KÄLLAREN!
RESTEN TAR VI !!

Herr Lidbom går på djupet